

Anexa 2 la ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3252 / 13.02.2006

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAME ȘCOLARE PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ

CLASA A XI-A

Aprobat prin ordinul ministrului

Nr. 3252 / 13.02.2006

București, 2006

NOTĂ DE PREZENTARE

Studiul limbii și literaturii materne are o contribuție esențială la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propriile opțiuni, dotate cu sensibilitate estetică, având conștiința propriei identități culturale și manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică. Studiind limba maternă elevii își formează competențe de comunicare, indispensabile în lumea contemporană pentru orice tip de activitate profesională.

Pe parcursul ciclului superior al liceului (învățământ postobligatoriu), prin disciplina *Limba și literatura maternă* se urmărește consolidarea competențelor de comunicare ale elevilor, indispensabile în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională. O notă specifică acestui ciclu de școlaritate este dezvoltarea competenței culturale a elevilor, ceea ce implică un demers de contextualizare istorică și culturală a fenomenului cultural.

Disciplina *Limba și literatura ucraineană* are un rol important în formarea personalității elevilor și a unor competențe necesare „*pentru a face față cerințelor societății și economiei bazate pe cunoaștere și pentru a le facilita accesul postșcolar la învățarea pe toată durata vieții*” (Memorandumul asupra învățării, 2002).

Programele școlare de *Limba și literatura ucraineană* pentru clasele a XI-a – a XII-a sunt unitare din punct de vedere al competențelor generale, al setului de valori și atitudini urmărite pentru acest segment de școlaritate, precum și al principiului de organizare al conținuturilor pe durata celor doi ani de studiu. Programa este structurată pe aceleași domenii de conținut incluse în programele pentru clasele a IX-a și a X-a: „Limbă și comunicare” și „Literatură”.

Finalitățile disciplinei se reflectă în competențele generale și în setul de valori și atitudini enunțate în prezenta programă, din care derivă întreaga structură curriculară (competențe specifice, conținuturi ale învățării, sugestii metodologice).

Continuitatea față de programele anterioare de *Limba și literatura ucraineană* (pentru învățământ primar, gimnazial și ciclul inferior al liceului) este asigurată prin paradigma comunicativ-funcțională a disciplinei. Aceasta presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al literaturii în vederea consolidării competențelor de comunicare orală și scrisă și a deprinderilor de lectură (capacitatea de a înțelege și interpreta textele, de a fi un cititor competent și autonom, capacitatea de a înțelege dintr-o perspectivă personală viziunea despre lume, despre condiția umană sau despre artă exprimate în textele studiate).

Specificul acestui segment de școlaritate poate fi configurat în trei dimensiuni: valorificarea achizițiilor lingvistice anterioare în producerea și în receptarea textelor/ sistematizarea achizițiilor lingvistice la filiera vocațională; focalizarea pe formarea deprinderilor și competențelor de documentare ale elevilor; formarea competențelor de lectură ale cititorului avizat, capabil să sintetizeze trăsăturile definitorii ale unei epoci culturale/ ale unui curent cultural sau literar și capabil să contextualizeze, să încadreze într-un context cultural larg textele studiate, să identifice apropierea dintre un text literar și curentele/ doctrinele estetice la care poate fi raportat sau particularitățile care-l individualizează în raport cu acestea.

Trăsăturile programei de *Limba și literatura ucraineană* pentru clasele a XI-a și a XII-a sunt următoarele :

- urmărirea unui set unitar și coerent de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul ciclului superior al liceului, în continuitatea celor anterioare, din gimnaziu și din ciclul inferior al liceului;
- adoptarea unui model didactic coerent, în cadrul căruia să apară evidentă deplasarea accentului de pe simpla achiziționare de cunoștințe pe formarea de competențe și atitudini, cu valențe ulterioare de actualizare și de extindere;
- diversificarea strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la grupul-țintă;
- echilibrarea ponderii acordate în studiu variantei scrise și celei orale;
- îmbinarea echilibrată a proceselor de receptare și de producere a mesajului;
- adoptarea unei perspective consecvent comunicative, conform căreia accentul este pus pe aspectele concrete ale utilizării limbii;
- asigurarea caracterului flexibil și actual al studierii limbii materne prin conectarea sa la realitățile vieții cotidiene;
- abordarea integrată a domeniilor disciplinei: textul literar studiat sau temele propuse din domeniul literaturii devin nuclee care generează discutarea unor probleme de limbă (fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă) sau exersarea / practicarea comunicării (orale și scrise).

În baza art. 24 din Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5718/ 22.12.2005, privind aprobarea planurilor-cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, în cazul învățământului în limbile minorităților naționale, la clasele a XI-a și a XII-a disciplina *Limba și literatura maternă* beneficiază de același statut și aceleași alocări orare ca și disciplina *Limba și literatura română*, respectiv:

- în trunchiul comun (TC) – trei ore pe săptămână, la toate profilurile și specializările;
- în curriculumul diferențiat (CD) – 1 oră pe săptămână, la:
 - filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie;
 - filiera vocațională, profil pedagogic, specializarea învățător-educatoare.

În acest context, prezenta programă școlară propune două tipuri de curriculum diferențiat:

- **CD tip A**, ale cărui conținuturi sunt marcate în programă prin asterisc (*), pentru profilul umanist, specializarea *filologie* – cu accent pe domeniul literatură;
- **CD tip B**, ale cărui conținuturi sunt marcate în programă prin două asteriscuri (**), pentru filiera vocațională, profil pedagogic, specializarea învățător-educatoare – cu accent pe domeniul limbii.

Noul curriculum pentru disciplina *Limba și literatura ucraineană* pune la îndemâna profesorilor un cadru flexibil de organizare a activității, lăsând libertatea alegerii textelor de studiat, a integrării conținuturilor și a proiectării parcursului didactic, fiind astfel posibilă adaptarea studiului limbii și literaturii materne la condițiile fiecărei clase de elevi.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii ucrainene în diferite situații de comunicare
2. Comprehensiunea și interpretarea textelor
3. Situarea în context a textelor studiate, prin raportare la epocă sau la curente culturale/ literare
4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare
5. Identificarea elementelor specifice culturii ucrainene în contextul multi- și intercultural

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii ucrainene
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- Abordarea flexibilă și tolerantă a opiniilor și argumentelor celorlalți
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii ucrainene în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
1.1. Aplicarea cunoștințelor de limbă în receptarea mesajelor orale și scrise	Achiziții din clasele anterioare în domeniul limbii și vocabularului		Discurs specific domeniului de specializare: ex., didactic
1.2. Utilizarea achizițiilor lingvistice, cu accent pe aspectele normative	Norma literară, variante libere, registre stilistice, variante ortoepice, variante ortografice, variante morfologice		Fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă (recapitulare și sistematizare)
1.3. Folosirea adecvată a strategiilor de comunicare orală în monolog și dialog	Ascultare activă, exprimarea opiniei, conversație, dezbateri, monolog informativ și argumentativ, prezentarea orală a rezultatului unor documentări	Prezentare de carte	Discurs specific domeniului de specializare (comunicare didactică)
1.4. Utilizarea adecvată a tehnicilor de redactare	Modalități de indicare a bibliografiei, normele citării. Analiză, comentariu, sinteză, paralelă, eseu structurat și nestructurat	Recenzie, cronica unui eveniment cultural	Completarea/redactarea unor documente folosite curent în domeniul de specializare

2. Comprehensiunea și interpretarea textelor

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
2.1. Utilizarea strategiilor de lectură în vederea înțelegerii adecvate a textelor studiate	Lectură-înțelegere (înțelegerea globală a textului, analiza unor elemente ce pot conduce la înțelegerea textului, anticipări); chei de lectură (titlu, incipit, simbol central, personaje). Texte de bază (poezie, proză), text din literatura populară, texte nonliterare (istorice, filozofice, științifice, memorii) ilustrative pentru studiul de caz		
2.2. Compararea viziunii despre lume, despre condiția umană sau despre artă, reflectate în texte literare, nonliterare sau în alte arte	Viziune despre lume, teme și motive, concepții despre artă. Literatură și muzică (limbajul literaturii, limbajul muzicii)	Diversitate tematică și stilistică în opera marilor clasici (studiu de caz)	
2.3. Interpretarea textelor studiate prin prisma propriilor valori și a propriei experiențe de lectură	Lectură critică (elevii evaluează ceea ce au citit), lectură creativă (elevii extrapolează, caută interpretări personale raportându-se la propriile experiențe de viață)	Jurnal de lectură	

3. Situatia în context a textelor studiate, prin raportare la epocă sau la curente culturale/ literare

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
3.1. Identificarea și explicarea relațiilor dintre opera literară studiată și contextul cultural în care a apărut aceasta	Curente culturale/ literare – context istoric, social, politic; trăsături ale curentelor culturale/ literare; referate, dezbateri		
3.2. Dezvoltarea unei viziuni de ansamblu asupra fenomenului cultural ucrainean (sec. XIX - XX)	Romantismul, Realismul, Simbolismul	Prezentarea unor cărți din istoria literaturii ucrainene	
3.3. Identificarea unor conexiuni dintre literatura ucraineană și cea universală	Curente culturale/ literare ucrainene în context european	Texte din literatura universală	
3.4. Utilizarea adecvată a tehnicilor de documentare și cercetare a unei teme	Fișe de lucru, materiale documentare asupra unei epoci, a unui curent literar, surse de documentare (inclusiv Internet)		Surse de documentare în domeniul specializării

4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
4.1. Utilizarea tehnicilor și strategiilor argumentative în situații de comunicare diverse (scrise sau orale)	Dezbateri, eseu argumentativ	Raționamente specifice pentru domeniile de specializare	
4.2. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii	Interpretări și judecăți de valoare exprimate în critica și istoria literară		

5. Identificarea elementelor specifice de cultură și civilizație ucraineană în context multi- și intercultural

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
5.1. Analiza elementelor de cultură ucraineană specifice curentelor literare și compararea acestora cu elemente de cultură română specifice aceluiași curente	Elemente specifice de cultură și civilizație		
5.2. Compararea elementelor comune ambelor culturi cu elemente specifice ale curentelor literare din alte literaturi	Dezbateri Texte din literatura ucraineană și din cea națională		

RECOMNADĂRI PRIVIND CONȚINUTUL ÎNVĂȚĂRII

A. Conținuturi din domeniul literaturii

Realismul în literatura ucraineană

Poezia: I. Franko - „*Vivere temento*”, „*Моїсей*”, Л. Українка - „*Напис в руїні*”

*Studiu de caz: Diversitate tematică și stilistică în opera marilor clasici – L. Ukrainka, M. Koŭbynskyi
Proza scurtă: В. Стефанік - „*Камінний хрест*”

*Studiu de caz: destinul tragic al țăranului din Halycyna (pe baza textului operei lui V. Stefanyk)

Romanul: М. Коцюбинський – „*Fata morgana*”, О. Кобилянська – „*Земля*”, І. Франко – „*Захар Беркут*”

*Studiu de caz: procesul de conștiință (romanul „*Zymlya*” - О. Kobylyanska)

Dramaturgia: I. Franko - „*Украдене щастя*”

*Studiu de caz: viață – destin (pe baza celor patru opere studiate din creația lui I. Franko).

Simbolismul în literatura ucraineană

Poezia: М. Вороний – „*Рубіни*”, „*Лілея*”

Modernismul în literatura ucraineană

Poezia: О. Олесь – „*Чари ночі*”, М. Корсюк – la alegere.

Proza: О. Вишня - „*Моя автобіографія*”, В. Цаповець – un text la alegere.

Literatura universală: „*Cameleonul*” – А. Р. Сехов (traducere în limba ucraineană)

Literatura religioasă: „*Psalmii lui David*” – paralelă cu „*Psalmii*” poetului Т. Șevcenko.

Textele se vor alege, ținând cont de următoarele criterii: **accesibilitate, valoare, atractivitate și varietate, volumul de lecturi** propuse pe parcursul anului școlar în raport cu timpul disponibil.

Profesorii vor alege conținuturile potrivite din domeniul „Limbă și comunicare” pornind de la textele de bază studiate, conform recomandărilor programei.

B. Limbă și comunicare

Se vor actualiza cunoștințele dobândite anterior ce pot sprijini demersul de înțelegere și interpretare a textelor literare studiate:

- denotație și conotație; sensurile cuvintelor în context;
- expresivitatea unor structuri morfologice și sintactice;
- figuri de stil și procedee de expresivitate.
- ** Fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă (recapitularea și sistematizarea achizițiilor din gimnaziu)

Comunicare orală și scrisă (elementul nou ține de tehnicile de documentare):

- tehnici de documentare pentru realizarea investigațiilor, a proiectelor având ca obiect studii de caz sau dezbateri;
- eseul structurat și eseul liber;
- structuri discursive în textele literare și nonliterare (narativ, descriptiv, argumentativ, informativ);
- tehnici ale argumentării;
- prezentarea orală a rezultatelor unei cercetări, documentări pe o temă dată;
- strategii specifice folosite în monolog și dialog;
- adecvarea discursului oral la situații de comunicare diverse;
- **limbaje de specialitate (folosite în texte didactice).

SUGESTII METODOLOGICE

Profesorii își vor adapta demersurile didactice la caracteristicile și nevoile elevilor, centrându-se pe activitatea lor, fiind doar inițiatori, organizatori și facilitatori ai activităților de învățare.

Orientarea studiului către elev. Profesorii vor lua ca reper nevoile reale ale elevilor, adaptându-și demersurile didactice în funcție de acestea. Finalitățile disciplinei se realizează eficient prin centrarea pe procesul învățării, pe activitatea elevului. Se va pune accent pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune în rezolvarea unor sarcini de învățare concrete. În activitatea la clasă, profesorii vor respecta programa școlară și vor folosi manualele ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează.

Caracterul funcțional, practic, aplicativ al predării-învățării. Conținuturile trebuie înțelese ca mijloace de realizare a finalităților disciplinei, iar în ceea ce privește producerea de mesaje scrise și orale, se vizează competențe procedurale care să poată fi exersate pornind de la textele literare studiate sau în realizarea studiilor de caz și a dezbaterilor propuse de programă. Problemele de limbă vor fi abordate în directă legătură cu textele studiate, astfel încât elevii să înțeleagă rolul acestora în comunicare. În același timp, se va urmări felul în care elevii integrează în mod corect și adecvat achizițiile lingvistice în propria exprimare, orală și scrisă. De asemenea, în procesul de predare-învățare se pot valorifica și adapta sugestiile și activitățile pentru limba și literatura română din volumul *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare, liceu*, București, Editura Aramis, 2002, elaborat de Consiliul Național pentru Curriculum.

Diversificarea metodelor și instrumentelor de evaluare. Este recomandabil ca profesorii să folosească în mod adecvat scopurilor educaționale toate tipurile de evaluare : inițială, continuă și sumativă, evaluare de proces, de produs și de progres. De asemenea, pentru a-i motiva pe elevi, se vor folosi metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevilor, portofoliul, autoevaluarea. Pentru realizarea studiilor de caz se vor folosi investigația și proiectul ca metode complementare de evaluare. În procesul de predare-învățare se pot valorifica și adapta sugestiile pentru limba și literatura română din volumul *Ghid de evaluare. Limba și literatura română*, București, Editura Aramis, 2001, elaborat de Serviciul Național de Evaluare și Examinare.

Studiu de caz – presupune o etapă pregătitoare, în care elevii primesc bibliografie, sugestii pentru dezvoltarea temei sau sarcini de lucru concrete pentru explorarea temei; după o documentare prealabilă, elevii vor realiza o prezentare generală a temei, cu inserarea unor fragmente din texte ilustrative. Studiul de caz se poate realiza prin investigație sau prin proiecte elaborate de grupe de 4-6 elevi (1-2 grupe pentru fiecare studiu de caz). Studiile de caz vor fi repartizate grupelor încă de la începutul anului școlar. Fiecare prezentare va fi urmată de discuții cu toată clasa, în care colegii pot cere lămuriri, pot comenta aspectele care li s-au părut interesante și pot evalua activitatea grupelor.

Dezbateri – presupune indicarea, de către profesor, a coordonatelor discuției și a unei bibliografii minimale. Dezbateri se realizează în clasă, cu participarea a câte două echipe (echipa afirmatoare și echipa negatoare). Sugerăm ca dezbateri să fie urmată de un exercițiu de reflecție al fiecărui elev, concretizat în realizarea unui eseu pe tema dezbaterii realizate în clasă. Această modalitate de a încheia o dezbateri are în vedere ca elevii să-și clarifice ideile puse în discuție și să-și poată formula un punct de vedere propriu pornind de la informațiile culese, de la argumentele și contraargumentele valorificate în cadrul dezbaterii.

Abordarea textelor de bază – presupune combinarea perspectivelor hermeneutice și a celei contextuale. Recomandăm ca activitățile de învățare să se bazeze pe lucrul cu textul și să fie orientate înspre consolidarea deprinderilor de lectură, cu accent pe ce înțeleg elevii din textul citit și pe felul în care interpretează și argumentează aceștia semnificațiile unui text în funcție de cele două perspective.